

Pathos pravdy u Nietzsche

Pavel Kouba užívá při charakteritice Nietzscheova nejstaršího pojetí formulace, že Nietzsche odmítá „optimismus logického, jednoznačného chápání světa, jež se domnívá, že zdání může být prohlédnuto, utrpení odstraněno a svět opraven“. Hned ovšem podotýká, že „Nietzsche se neobrací svou kritikou Sókrata ve jménu jakéhosi iracionalismu proti vědění jako takovému, nýbrž pouze proti jeho absolutizaci, proti jeho pretenzi bezprostředně postihovat *celek světa*“ (26). – Co to však konkrétně znamená? Je-li odmítán „optimismus“, domnívající se, že zdání může být prohlédnuto, a není-li zároveň proklamován iracionalismus, trvající na absolutizaci toho, že zdání v žádném případě prohlédnuto být nemůže, zbývá ještě „morálka“, že prohlíženo a odhalováno bytí může a má, byť by takové prohlédnutí a odhalení nikdy nebylo konečné a definitivní. Podobně se tomu má i s utrpením: nemůže být odstraněno, ale může a má být odstraňováno, pokud jenom jsou možnosti a síly k dispozici. Svět nemůže být jednou provždy opraven, ale může a má být neustále opravován. Proč vlastně Kouba o této možnosti nikdy zřetelně nemluví? Proč zdůrazňuje, že podle Nietzsche má být poznávací pud krocen (181), a nechává bez analýzy řešení, které po ní ve skutečnosti přímo volá, když (180) „na otázku, odkud se ve světě lži bere tento pathos pravdy – jehož variantou je i přesvědčení o budoucím pozitivním poznání celku – Nietzsche odpovídá, že z morálky“? Odkud se však bere morálka? Je morálka vůbec možná bez pathosu pravdy (nebo prostě „toho pravého“)? Což není naprosto zřejmé, že jakási citlivost, vnímavost vůči pravému (a nepravému) musí nutně přecházet jakoukoliv morálku, která je jen zkušenostní sedlinou mnoha starších výkonů oné citlivosti a vnímavosti? Vždyť jde o situaci naprosto podobnou té, jaká se vytvořila daleko dříve při přechodu z úrovně předživé k životu. Mohli bychom jít dále a hlouběji než sám Nietzsche, byť jakoby v jeho stopách, a prohlašovat, že sám život je podvod, iluze, zkratka předstírání života. Odkud že se bere pathos života? Inu z morálky. Ale jak chceme přimět atomy a molekuly (či spíše elektrony těchto atomů a molekul) k nějaké „morálce“, chybí-li jim vnímavost např. vůči plánu organického těla?

(Praha, 960602-2.)